

το ύψος του πεζοδρομίου

Είναι αλήθεια πως παρακολουθήσαμε πολλά eurogroup αυτό το καλοκαίρι. Περισσότερα απ' όσα μας αναλογούν για αυτή και την επόμενη ζωή. Πέρασαν μήνες παρακολουθώντας και ξαναπαρακολουθώντας, βλέποντας ειδήσεις στην τηλεόραση και περιμένοντας το επόμενο τουίτ ενός Άγγλου ή Γερμανού δημοσιογράφου. Είδαμε σε ατελείωτη λούπα την εικόνα του Τσίπρα και του Τσακαλώτου, ενός Ολλανδού ή ενός Γερμανού πολιτικού, καθώς έβγαιναν απ' το αυτοκίνητο και μέχρι να μπουκ στην τζαμένια πόρτα ενός άγνωστου και μακρινού κτιρίου. Κάποτε μερικές δηλώσεις, κάποτε καμία κουβέντα, πάντοτε κανένα νόημα. Απειλές, δυσκολίες, εκβιασμοί, πισωγυρίσματα, πλησίασμα στη συμφωνία και νέες απαιτήσεις. Κάποιοι ήταν απροετοίμαστοι, κάποιοι αδίστακτοι, κάποιοι λογικοί κάποιοι σκληροί και κάποιοι φιλέλληνες.

Όλοι αυτοί μαζεύονταν μέσα στο άγνωστο και μακρινό κτίριο με την τζαμένια πόρτα ή έκαναν τελεκόνφερανς, σκάιπ κόλ ή δεν ξέρω κι εγώ τι άλλο και συζητούσαν για το ελληνικό ζήτημα. Εμείς παρακολουθούσαμε. Η κατάσταση ήταν διαρκώς κρίσιμη. Κάθε δευτερόλεπτο παίζονταν τόσα πολλά, ολόκληρες ζωές, ολόκληρο θα έλεγε κανείς το μέλλον. Ταυτόχρονα δεν παιζόταν απολύτως τίποτα.

Το αποτέλεσμα της διαπραγμάτευσης και του καλοκαιριού το είδαμε όλοι. Πέρα απ' αυτό όμως, μπορούμε να πούμε ότι το καλοκαίρι είχαμε το αποκορύφωμα της λογικής που λέει ότι πολιτική είναι αυτό που συμβαίνει κάπου ψηλά, μακριά και απόκοσμα. Ακόμη χειρότερα δεν είναι απλώς κάτι που συμβαίνει σε κλειστά δωμάτια μεταξύ μεγάλων ηγετών και σπουδαίων προσώπων. Δεν είναι απλά κάτι που συμβαίνει και αποφασίζεται μεταξύ τεχνοκρατών, ειδικών και πρωθυπουργών. Η πολιτική είναι κάτι που δεν αποφασίζεται καν εκεί. Η πολιτική είναι μια σειρά συνεπειών που δεν αποφασίζεται πουθενά. Υπάρχει ένα πλέγμα

διάσημων προσώπων, αόρατων επιχειρήσεων και γραφειοκρατικών διαδικασιών και αυτό ακριβώς το πλέγμα παράγει συνέπειες οι οποίες όχι μόνο δεν μας λαμβάνουν υπόψη αλλά αποκλείεται να είναι και θετικές.

Με άλλα λόγια στο πεδίο πολιτική όχι μόνο εμείς είμαστε αυτοί που παρακολουθούν κάποιους άλλους να παίζουν ένα παιχνίδι στο ηλεκτρονικό, αλλά και το ίδιο το ηλεκτρονικό είναι πάντα πειραγμένο, ώστε να μην υπάρχει άλλη επιλογή απ' την ήττα. Δεν ζούμε την ΤΙΝΑ, την παρακολουθούμε σαν κάτι που βρίσκεται μακριά, μας εξοντώνει αλλά δεν μπορεί να επηρεαστεί από τίποτα. Παρακολουθούμε σπαράγματα της live μετάδοσης της διάλυσης της κοινωνίας, μαθαίνοντας σκόρπιες αντικρουόμενες πληροφορίες από ξένους δημοσιογράφους. Η μεσολάβηση χτύπησε κόκκινο, μετασηματίστηκε και εισχώρησε μέσω της οθόνης στο φαντασιακό μερικών εκατομμυρίων ψηφοφόρων. Τίποτα δεν έχει σημασία γιατί τίποτα δεν μπορεί να αλλάξει. Το μόνο που μπορούμε να κάνουμε είναι να παρακολουθούμε αμήχανοι και αποκαμωμένοι την εξουσιοδότησή μας που χάνεται στα βάθη κάποιων κέντρων εξουσίας που δεν αναγνωρίζουμε κι ούτε μπορούμε να φανταστούμε.

Δεν πρόκειται απλά για την ιδέα της ανάθεσης ή για την περίφημη κρίση εκπροσώπησης, πρόκειται για την καθιέρωση μιας νέας οπτικής για την ίδια τη ζωή.

Δεν είναι καινούρια βέβαια αυτή η ιδέα. Οι «επίμονοι κυνηγοί μύθων» Καλύβας και Μαρατζίδης μας χαρίζουν [το παρακάτω](#) (η επισήμανση δική μου):

*Το ερώτημα γίνεται πιο βασανιστικό, αν ρωτήσουμε: Πόσο άξιζε η Αντίσταση; Η απάντηση είναι εξαιρετικά δύσκολη. Αναμφίβολα, η Αντίσταση συνέβαλε τα μέγιστα στη διατήρηση του ηθικού του πληθυσμού και στη δυνατότητα η χώρα να συγκαταλέγεται μετά τον πόλεμο στο στρατόπεδο των νικητών (όμως, **ας μη γελιόμαστε, περισσότερο ως προς αυτό έπαιξε ρόλο η στάση του Ι. Μεταξά το***

1940 στο τηλεσίγραφο του Μουσολίνι και στη συνέχεια η στάση του Γεωργίου Β΄ να συνεχίσει τον πόλεμο στο πλευρό της Αγγλίας).

Όταν η πολιτική και ο δημόσιος λόγος γεμίζει τέτοιες οπτικές και ξεχειλίζει απ' την ιδέα ότι μεγαλύτερο ρόλο πάντα παίζει η στάση ενός ηγέτη, ενός δικτάτορα ή μιας πολιτικής ελίτ, αναζητούμε με λύσσα ένα καταφύγιο. Ένα καταφύγιο που να μας υπενθυμίζει ότι η μοίρα μας δεν υπάρχει για να την αποδεχόμαστε και ότι η ιστορία δεν είναι αποτέλεσμα της απάντησης ενός φασίστα όπως ο Μεταξάς.

Τα τελευταία χρόνια συνήθη καταφύγια αποτελούν ο Γκαλεάνο και ο Μπένγιαμιν, οι οποίοι καθένας με τον τρόπο του ανοίγουν μπροστά μας ένα άλλο βλέμμα προς το παρελθόν, τη μνήμη και την ιστορία.

Το τελευταίο διάστημα για κάποιο περίεργο λόγο βρέθηκα μπροστά σε δύο βιβλία (πιο κοντινά και πιο δικά μας μ' ένα τρόπο), που πέρα απ' την όποια λογοτεχνική τους αξία, επιτελούν και μία ακόμη λειτουργία. Μέσα απ' τις σελίδες τους, δίνουν διαδοχικές σφαλιάρες. Αρπάζουν το κεφάλι σου και το στρέφουν ξανά προς την πραγματικότητα, προς τη ζωή την ίδια. Λένε: μην περιμένεις την αναμετάδοση, μην ξημεροβραδιάζεσαι με το δάχτυλο στο F5, μην ψάχνεις τη ματαίωση ή την ελπίδα σ' ένα άρθρο των financial times. Παρόλο που είμαστε γεμάτοι μακρινά άγνωστα κτίρια με τζαμένιες πόρτες, η ζωή επιμένει να μην συμβαίνει αλλού, αλλά ακριβώς εδώ, μπροστά στα δυο σου μάτια. Όσες δηλώσεις κι αν κάνει ο Ντάισελμπλουμ το παιχνίδι παίζεται στην οδό Αχαρνών και στις Τρεις Γέφυρες και σ' ένα όχημα του μεταγωγών και το τζόιστικ τελικά δεν είναι και σε τόσο μεγάλη απόσταση από τις χούφτες μας.

Το πρώτο βιβλίο το οποίο σκέφτομαι είναι το [Ένα Δέκατο του Οκτώ](#) του βα.αλ.. Εδώ έχουμε διάφορα ενδιαφέροντα στοιχεία. Πρώτα απ' όλα, ο πρωταγωνιστής ενός βιβλίου νουάρ ή αστυνομικού, ο άνθρωπος που προσπαθεί να εξιχνιάσει το έγκλημα, δεν είναι ένας αστυνομικός, έστω ένας αλλιιώτικος, ένας πειραγμένος, ευαίσθητος και διαβασμένος ντετέκτιβ. Ο αυτοσχέδιος ντετέκτιβ είναι ένας οδηγός, ένας άνθρωπος της διπλανής πόρτας που λένε και στο σινεμά. Τον αναγνωρίζουμε, τον καταλαβαίνουμε και τον ακολουθούμε κατά πόδας όχι ασθμαίνοντας αλλά όπως θα ακολουθούσαμε ένα φίλο, έναν γνωστό, κάποιον που χαιρετάμε κάθε πρωί στην είσοδο της πολυκατοικίας. Το σκηνικό στο οποίο στήνεται η πλοκή του βιβλίου, επιτέλους, δεν είναι το εμπορικό τρίγωνο, το ιστορικό κέντρο. Τα μπαρ του βιβλίου δεν είναι στη Σταδίου την Κολοκοτρώνη και την Καρύτση. Ο ήρωας κυκλοφορεί στους κανονικούς δρόμους της μητρόπολης, τους μη πολυτραγουδισμένους, αυτούς που διασχίζεις με το λεωφορείο γεμάτο και το νου χαμένο.

Σε μία από τις αληθινά εξαιρετικές στιγμές του βιβλίου, έχουμε μια περιγραφή για τα Λιόσια, η οποία θα πρέπει να μας βάλει σε ένα σωρό σκέψεις. Όχι μόνο για την ομορφιά της γλώσσας ή την διαύγεια του βλέμματος, αλλά τελικά για την ίδια την ειλικρίνεια του να μιλάς και να διαβάζεις για τη ζωή κι όχι

για το τηλεοπτικό (ή σοσιαλμιντιακό) της καθρέφτισμα.

Ο βα.αλ., κατά τη γνώμη μου, μας δίνει μια ιδέα για το πώς μπορεί να είναι ένα κομμάτι της λογοτεχνίας της κρίσης. Μέσα από τις σελίδες περνάνε διάφορες φιγούρες, λιγότερο ή περισσότερο πετυχημένες δεν έχει σημασία, πάντως εμπειρικά γνώριμες και ζωντανές. Οι ήρωες του βιβλίου, «καλοί» ή «κακοί», είναι αναγνωρίσιμοι, έχουν κανονικές διαστάσεις, τέτοιες που νομίζεις ότι τα δάχτυλά σου τους αγγίζουν καθώς προχωράς από κεφάλαιο σε κεφάλαιο.

Εντέλει όπως κάθε καλό νουάρ, το βιβλίο είναι μια ερωτική χειρονομία προς την πόλη και την περιπλάνηση, την πραγματική πόλη και την σημερινή περιπλάνηση. Εδώ μιλάμε για τα Πατήσια και την Κυψέλη, όχι για την κατασκευασμένη (χαρούμενη, καινοτόμα, και ατσαλάκωτη) αθηνολατρεία των free press. Εδώ δεν μιλάμε για τις γνωστές λεωφόρους που συμβαίνουν τα πάντα και που κολλάνε τα αυτοκίνητα τις μέρες των γιορτινών ψώνιων. Είναι ενδεικτικό ότι μία απ' τις σημαντικότερες σκηνές του βιβλίου διαδραματίζεται στον παράδρομο της εθνικής οδού. Είναι επίσης ενδεικτικό ότι **το ένα δέκατο του 8**, εκτός των άλλων, αν το κοιτάξεις λίγο λοξά είναι μια κασέτα για να βάλεις στο αμάξι την ώρα που διασχίζεις την Αχαρνών και την Πατησίων.

Φυσικά το βιβλίο έχει αδυναμίες, αλλά αυτές είναι για τους βιβλιοκριτικούς και τις βιβλιοκριτικές, κι αυτό εδώ το ποστ προσπαθεί απλά να δείξει ότι εκτός από «επίμονους κυνηγούς μύθων», σ' αυτόν τον τόπο είμαστε και γεμάτοι από ανθρώπους που επιμένουν να δίνουν μεγαλύτερη σημασία στο ρόλο που παίζουν όσοι ζουν, παθαίνουν, διεκδικούν και επιτίθενται. Και η εσωτερική διαδρομή του Νικήτα, ήρωα του βιβλίου, μας αφορά περισσότερο από το να λιβανίζουμε τη τζίφρα του εκάστοτε ηγέτη. Όσο κι αν επιχειρούν να μας πείσουν τα δελτία των 8 και οι αρθρογράφοι με τα διαπιστευτήρια του Γέιλ, επιμένουμε να κοιτάμε τη ζωή στο σημείο που έχει σημασία, στο σημείο που σ' αλήθεια συμβαίνει, στο σημείο που δεν είναι άλλο δηλαδή, από το ίδιο το ύψος του πεζοδρομίου.

Το δεύτερο βιβλίο δεν είναι ακριβώς λογοτεχνικό, όμως πάλι με ένα περίεργο τρόπο επιτελεί την ίδια λειτουργία. Μιλάω για το [32 βήματα ή ανταποκρίσεις από το σπίτι των πεθαμένων](#) του Τάσου Θεοφίλου. Το βιβλίο αποτελείται χοντρικά από δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος περιέχει σπαράγματα, διάφορα περιστατικά και αποσπάσματα από τη ζωή στη φυλακή. Το δεύτερο αποτελεί ένα γλωσσάρι της φυλακής, στα πρότυπα θα έλεγε κανείς των όσων θεωρούμε κληρονομιά του Ηλία Πετρόπουλου, πιθανότατα λιγότερο σχολαστικά, οργανωμένα και συγκροτημένα και περισσότερα από μια βιωματική σκοπιά. Με ενδιαφέρει κυρίως το πρώτο μέρος. Εκεί ο Θεοφίλου, αν και θα μπορούσε να προωθήσει και να μείνει σε μια περιγραφή των δικών του αισθημάτων και εμπειριών με επίκεντρο το προσωπικό του δράμα, επιλέγει να κάνει κάτι άλλο. Μας δίνει χύμα, χωρίς σαφή δομή και συνέχεια, στοιχεία από τη ζωή των άλλων φυλακισμένων. Και αυτά τα στοιχεία είναι συγκλονιστικά. Κυριαρχεί μια βαθιά ανθρωπιά, χωρίς να υπάρχει σε κανένα σημείο μυθοποίηση των συγκρατούμενών του και χωρίς να ξεχνάει τη ίδια τη δική του πολιτική συγκρότηση. Παρόλο λοιπόν που διαρκώς μας υπενθυμίζει που στέκεται ο ίδιος, τα περιστατικά που αναφέρει, τα στιγμιότυπα που περνάνε από μπροστά μας, αποκαλύπτουν γυμνή, χωρίς περικοκλάδες και

στολίδια την ανθρώπινη κατάσταση στη φυλακή. Η δική του πολιτική τοποθέτηση μπαίνει εκ των πραγμάτων σε δεύτερη μοίρα και θα έλεγα μάλιστα σε όποιον το διαβάσει περιμένοντας να βρει το κατηγορώ ενός άδικα φυλακισμένου αναρχικού, ότι θα απογοητευτεί.

Στο βιβλίο παρελαύνουν ιστορίες ναρκωτικών, λούμπεν παραβατικότητας και μοναξιάς. Δίνεται μια σχετικά καθαρή αίσθηση της ζωής στη φυλακή, χωρίς να περιγράφονται τα πράγματα με ακρίβεια. Αντίθετα, τα σκόρπια περιστατικά, μια σύναξη σ' ένα κελί, ένας θάνατος, η λεπτομέρεια του ψαξίματος του φυλακισμένου, το αυτοσχέδιο τσίπουρο, η αδιανόητη γραφειοκρατία, οι εντοιχισμένες κατσαρίδες του καρτοτηλεφώνου, όλα λειτουργούν υπόγεια και σωρευτικά. Αν ζωή συμβαίνει στους δρόμους της πόλης, ζωή συμβαίνει και πίσω απ' τη μάντρα του Κορυδαλλού. Και η ιστορία των ανθρώπων συνεχίζει να γράφεται και εκεί που η κοινωνία παύει να κοιτάζει και εκεί που οι αποφάσεις των ηγετών δεν έχουν πια σημασία.

Εκεί που υπάρχει μόνο παράλογο και τιμωρία, εκεί οι άνθρωποι ακόμη προσπαθούν να μείνουν ζωντανοί και ο Θεοφίλου προσπαθεί να μας δώσει ένα ελάχιστο κομμάτι απ' την ιστορία τους.

Είμαστε χαρμάνηδες από στοργή, μου είπε ένας νεαρός Αλγερινός, καταδικασμένος για ληστείες που έγιναν το 2003. «Τότε ήμουν έντεκα χρονών», διαμαρτύρεται σε μένα ήες και μπορώ να κάνω κάτι. «Δεν ήξερα καν ότι υπάρχει χώρα Ελλάδα.» Αυτό φυσικά δεν απασχόλησε τους δικαστές που του ρίξαν 15 χρονάκια για να ανακουφίσουν την αστυνομία από τη χαρτούρα. Ή αλλιώς: «Τεός μου έντωσε χρόνια για να ζήσω και έρχεσαι εσύ και με μια κίνηση του χεριού σου μου παίρνεις πέντε;» αναρωτήθηκε σχεδόν βουρκωμένος ένας Βούλγαρος. Δεκαοχτώ χρόνια ποινή γιατί έτσι. «Με τα μεροκάματα, τα εφετεία, τις αναστολές, πάνω από πέντε δεν κάθεται», του εξηγούν οι εμπειρογνώμονες για να τον παρηγορήσουν. «Τεός μου έντωσε χρόνια για να ζήσω και μου παίρνεις πέντε με μια κίνηση;» επανέλαβε. Όλη η ουσία της ποινικής δικαιοσύνης. Συμπυκνωμένη αλήθεια. Όλα συμπυκνωμένα. Συμπυκνωμένη αλήθεια, συμπυκνωμένη σοφία, συμπυκνωμένη εμπειρία, συμπυκνωμένος χώρος, συμπυκνωμένη κατάθλιψη, συμπυκνωμένες παραστάσεις, ακόμα και η εκσπερμάτωση συμπυκνωμένη, σχεδόν σαν δηλητήριο. Η όψη του εν-

Το Ένα Δέκατο του 8, βα. αλ. – εκδόσεις Κινούμενοι Τόποι

32 βήματα ή ανταποκρίσεις από το σπίτι των πεθαμένων , Τάσος Θεοφίλου – εκδόσεις ΚΨΜ